

**YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATINING TARIXIY SHAKLLANISHI VA
UNDA TARIXIY ONG HAMDA MILLIY XOTIRANING O‘RNI**

Yulduz Boboqulovna Tursunova,

*“University of Business and Science” “Ijtimoiy-gumanitar fanlar” kafedrası dotsenti v.b.,
tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori, PhD.
yulduztursunova1083@gmail.com*

Elguzarov Behruz Bahrom o‘g‘li,

University of business and science Toshkent filiali magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari bayon uslubida yoritiladi. Unda mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab hozirgi davrgacha yoshlar siyosatining huquqiy, tashkiliy va amaliy asoslari izchil tahlil qilinadi. Shuningdek, yoshlar siyosatining zamonaviy yo‘nalishlari va uning jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: yoshlar siyosati, davlat siyosati, yoshlar ittifoqi, ta‘lim, bandlik, ijtimoiy himoya.

Аннотация. В данной статье в повествовательном стиле освещаются этапы становления и развития государственной молодежной политики в Узбекистане. Рассматриваются правовые, организационные и практические основы молодежной политики с первых лет независимости до настоящего времени. Также раскрываются современные направления молодежной политики и ее роль в развитии общества.

Ключевые слова: молодежная политика, государственная политика, Союз молодежи, образование, занятость, социальная защита.

Abstract. This article describes the stages of formation and development of the state youth policy in Uzbekistan in a narrative style. It analyzes the legal, organizational, and practical foundations of youth policy from the early years of independence to the present day. The article also highlights the modern directions of youth policy and its role in societal development.

Keywords: youth policy, public policy, Youth Union, education, employment, social protection.

Kirish. O‘zbekistonda yoshlar jamiyatning eng muhim ijtimoiy qatlamlaridan biri hisoblanadi. Ular mamlakatning kelajak taraqqiyotini belgilovchi asosiy kuch sifatida e‘tirof etiladi. Shu sababli mustaqillik yillarida yoshlarga oid davlat siyosatini shakllantirish va uni izchil rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratildi.

Yoshlarga oid davlat siyosati davlat tomonidan amalga oshiriladigan ijtimoiy, iqtisodiy, huquqiy va tashkiliy chora-tadbirlar tizimini o‘z ichiga oladi. Ushbu siyosat yoshlarning har tomonlama rivojlanishi, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish hamda jamiyat hayotida faol ishtirokini ta‘minlashga xizmat qiladi [1]. O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, yangi jamiyat qurish jarayonida yoshlar masalasi ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida qaraldi. Bu davrda yoshlar siyosatining huquqiy asoslarini yaratish asosiy vazifa bo‘ldi.

O‘zbekiston hududida yoshlarga oid davlat siyosati tarixan ikki muhim davr – sovet davri va mustaqillik davrida shakllanib, har bir bosqich o‘ziga xos mazmun va

yo‘nalishlarga ega bo‘ldi. Sovet davrida (1917–1991- yillar) yoshlar siyosati asosan kommunistik mafkura asosida tashkil etilgan bo‘lib, uning bosh maqsadi yoshlarni sovet jamiyatining faol a‘zolari sifatida shakllantirishdan iborat edi. Bu davrda yoshlar davlat tomonidan qat’iy nazorat ostida bo‘lib, ularni ideologik jihatdan tarbiyalash muhim vazifa sifatida qaraldi.

1918-yilda tashkil etilgan Butunittifoq Lenin Kommunistik Yoshlar Ittifoqi (Komsomol) yoshlar siyosatini amalga oshiruvchi asosiy institut sifatida faoliyat yuritdi. Ushbu tashkilot orqali yoshlar kommunistik qadriyatlarga sodiqlik ruhida tarbiyalandi, ular sanoat, qishloq xo‘jaligi hamda urush yillarida front orti mehnatiga keng jalb qilindi [2]. Shu bilan birga, yoshlarni ta‘lim muassasalari, madaniyat markazlari va sport tizimi orqali rivojlantirish ham muhim yo‘nalishlardan biri bo‘ldi. Komsomol nafaqat mafkuraviy tarbiya vositasi, balki yoshlarni jamoaviy hayotga jalb etuvchi ijtimoiy institut sifatida ham xizmat qildi. Biroq sovet davridagi yoshlar siyosati ko‘proq markazlashgan va mafkuraviy xarakterga ega bo‘lib, unda milliy qadriyatlar va yoshlarning mustaqil fikrlashi yetarli darajada e‘tiborga olinmagan edi. Shu sababli mustaqillik arafasida yoshlar siyosatini yangicha asosda tashkil etish zarurati yuzaga keldi.

1991-yilda O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, yoshlarga oid davlat siyosatida tub burilish yuz berdi. Bu davrda yoshlar siyosati milliy manfaatlar, demokratik tamoyillar va inson huquqlariga asoslangan holda shakllantirildi. Aholining katta qismini yoshlar tashkil etganligi bois, ularni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylandi [3].

Muhokama va natijalar. Mustaqillikning dastlabki yillarida yoshlar siyosatining asosiy maqsadi mustaqil fikrlaydigan, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq, zamonaviy bilim va kasb-hunarga ega bo‘lgan yosh avlodni tarbiyalashdan iborat edi. Shu ehtiyojdan kelib chiqib, hali mustaqillik rasman e‘lon qilinmagan davrda ham yoshlarni birlashtiruvchi tashkilot tuzishga alohida e‘tibor qaratildi. O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov tashabbusi bilan 1991-yilda O‘zbekiston Yoshlar ittifoqi tashkil etildi. Mazkur tashkilot yoshlarni jamiyat hayotiga faol jalb qilish, ularning ma‘naviy va ijtimoiy rivojlanishini ta‘minlash, shuningdek, ularni mehnat va kasb-hunar faoliyatiga yo‘naltirishda muhim rol o‘ynadi [4]. Ushbu jarayon yoshlar siyosatini milliy asosda shakllantirishning dastlabki qadamlaridan biri bo‘ldi. Keyingi yillarda yoshlarga oid davlat siyosati izchil rivojlanib, uning huquqiy va institutsional asoslari mustahkamlandi. Bugungi kunda mazkur siyosat yoshlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularning intellektual, ma‘naviy va jismoniy salohiyatini ro‘yobga chiqarishga xizmat qilmoqda.

1996-yilda qabul qilingan “Yoshlarga oid davlat siyosatining asoslari to‘g‘risida”gi qonun ushbu yo‘nalishda muhim ahamiyat kasb etdi. Mazkur qonunda yoshlar siyosatining asosiy prinsiplari, davlatning bu boradagi vazifalari va ustuvor yo‘nalishlari belgilab berildi [5]. Bu davrda yoshlarni ijtimoiy himoya qilish, ularning ta‘lim olishi uchun sharoit yaratish, ma‘naviy-axloqiy tarbiyasini kuchaytirish kabi masalalarga alohida e‘tibor qaratildi. Shu bilan birga, ta‘lim tizimida amalga oshirilgan islohotlar yoshlarning bilim darajasini oshirishga xizmat qildi. Keyingi bosqichda yoshlar siyosati yanada tizimli tus oldi. Bu davrda yoshlar bilan ishlashning tashkiliy asoslari mustahkamlandi va yangi institutlar shakllantirildi. 2001-yilda “Kamolot” yoshlar ijtimoiy harakati tashkil etilib, u yoshlarning manfaatlarini himoya qilish, ularni ijtimoiy hayotga jalb etish va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim rol o‘ynadi [6]. Mazkur davrda yoshlarning bandligini ta‘minlash, ularni kasb-hunar egallashga yo‘naltirish, iqtidorli yoshlarni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan qator davlat dasturlari amalga oshirildi. Ta‘lim tizimining uzluksizligini ta‘minlash va uning sifatini oshirish ham muhim vazifa sifatida qaraldi. Shuningdek, yoshlar siyosati davlat boshqaruvining ajralmas qismiga aylandi va bu yo‘nalishda tizimli ishlar olib borildi.

2016-yildan boshlab O‘zbekistonda yoshlar siyosatida tub burilish yuz berdi. Bu davrda yoshlar masalasi davlat siyosatining eng ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida e‘tirof etildi. 2016-yilda “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi qonunning yangi tahriri qabul qilinib, yoshlar siyosatini amalga oshirishning zamonaviy mexanizmlari belgilandi [7]. 2017-yilda O‘zbekiston Yoshlar ittifoqi tashkil etilib, yoshlar bilan ishlash tizimi yangi bosqichga ko‘tarildi. Ushbu tashkilot yoshlarning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash, ularning muammolarini hal etish va huquqlarini himoya qilishda muhim rol o‘ynadi. Bundan tashqari, “Yoshlar – kelajagimiz” davlat dasturi doirasida yosh tadbirkorlarni qo‘llab-quvvatlash, ularga imtiyozli kreditlar ajratish va ish o‘rinlari yaratish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirildi [8]. So‘nggi yillarda yoshlarga oid davlat siyosati yanada takomillashib, kompleks va innovatsion yondashuv asosida rivojlanmoqda. Bu davrda yoshlar bilan ishlashning yangi mexanizmlari joriy etildi.

2020-yilda Yoshlar ishlari agentligi tashkil etilib, yoshlar siyosatini amalga oshirish tizimi yanada samarali tashkil etildi [9]. Shu bilan birga, “Yoshlar daftari” tizimi joriy etilib, yoshlarning muammolarini manzilli hal etish yo‘lga qo‘yildi. Bu bosqichda yoshlarning ta‘lim olishi, bandligi, tadbirkorligi va innovatsion faoliyatini qo‘llab-quvvatlash ustuvor yo‘nalish sifatida belgilandi. Ayniqsa, axborot texnologiyalari va raqamli iqtisodiyot sohasida yoshlar uchun keng imkoniyatlar yaratildi. Shuningdek, yoshlarning siyosiy faolligini oshirish, ularni davlat boshqaruvida ishtirok etishga jalb qilish ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosati mustaqillik yillarida bosqichma-bosqich shakllanib, bugungi kunda mukammal tizimga aylangan. Dastlabki bosqichda uning huquqiy asoslari yaratilgan bo‘lsa, keyingi davrlarda institutsional rivojlanish va keng ko‘lamli islohotlar orqali yanada takomillashtirildi.

Hozirgi kunda esa yoshlar siyosati davlat taraqqiyotining muhim omillaridan biri sifatida namoyon bo‘lib, yoshlarning salohiyatini ro‘yobga chiqarish, ularni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash va jamiyat hayotida faol ishtirokini ta‘minlashga xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. Komsomol tarixi va faoliyati bo‘yicha materiallar. – Moskva, 1980.
3. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
4. Karimov I.A. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch”. – Toshkent, 2008.
5. “Yoshlarga oid davlat siyosatining asoslari to‘g‘risida”gi Qonun. – 1996-yil.
6. “Kamolot” yoshlar ijtimoiy harakati faoliyatiga oid me‘yoriy hujjatlar. – Toshkent, 2001.
7. “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonun (yangi tahrir). – 2016-yil.
8. “Yoshlar – kelajagimiz” davlat dasturi materiallari. – 2018-yil.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Yoshlar ishlari agentligini tashkil etish to‘g‘risidagi qarori. – 2020-yil.